

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

SEPTEMBER 2013

BESIGHEIDSTUDIES

PUNTE: 300

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 11 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies sorgvuldig deur voordat die vrae beantwoord word.

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings en dek al die leeruitkomste (LU1 tot LU4).

AFDELING A: VERPLIGTEND

AFDELING B: Bestaan uit DRIE VERPLIGTE vrae.

AFDELING C: Bestaan uit VIER vrae. Beantwoord enige TWEE van die vier vrae in hierdie afdeling.

2. Lees die instruksies vir elke vraag noukeurig deur en beantwoord slegs wat vereis word.
3. Nommer die antwoorde noukeurig volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik word.
4. Behalwe waar ander instruksies gegee word, moet antwoorde in volsinne beantwoord word.
5. Gebruik die puntetoekenning en die aard van elke vraag om die lengte van jou antwoord vas te stel.
6. Begin die antwoord van ELKE vraag op 'n NUWE BLADSY, byvoorbeeld: VRAAG 2 – Nuwe bladsy, VRAAG 3 – Nuwe bladsy, ens.
7. Nieprogrammeerbare sakrekenaars mag gebruik word.
8. Voltooi VRAAG 1 op die aangehegte ANTWOORDBLAD. Die antwoordblad is die laaste blad van die vraestel. Plaas die voltooide antwoordblad VOOR in jou antwoordeboek.
9. Gebruik die tabel hieronder as 'n riglyn vir punte en tydstoekenning wanneer elke vraag beantwoord word:

AFDELING	VRAAG	PUNTE	TYD
A. Objektiewe tipe vrae VERPLIGTEND	1	40	30 minute
B. DRIE direkte/ indirekte tipe vrae VERPLIGTEND	2	60	30 minute
	3	60	30 minute
	4	60	30 minute
C. VIER Opstel-tipe vrae KEUSE (Beantwoord enige TWEE)	5	40	30 minute
	6	40	30 minute
	7	40	30 minute
	8	40	30 minute
	TOTAAL	300	180 minute

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1**

1.1 Vier moontlike opsies word as antwoorde vir die volgende vrae verskaf. Kies die korrekte antwoord en skryf slegs die letter (A–D) van die korrekte antwoord langs die vraagnommer (1.1.1 – 1.1.10) in die antwoordeboek neer, byvoorbeeld 1.1.11 B.

1.1.1 Watter EEN van die volgende is 'n voorbeeld van die tersiêre sektor?

- A Banke
- B Landbou
- C Bosbou
- D Mynbou

1.1.2 Die finale stap in die konflik-oplossingsproses is bekend as ...

- A arbitrasie.
- B onderhandelings.
- C rekonsiliasie.
- D aflegging.

1.1.3 Watter EEN van die volgende is nie 'n voorbeeld van industriële aksie nie?

- A Uitsluiting
- B Kollektiewe bedinging
- C Stakings
- D Sloerstaking

1.1.4 Die monitering van die beste besigheidspraktyk sluit ekonomies, omgewings en sosiale kwessies in. Dit is grootliks as gevolg van ...

- A SWOT/ SSGB analise.
- B King se kode.
- C algemene bestuur.
- D probleem-oplossing tegniek.

1.1.5 Thobeka het R50 000 in die lotto-trekking gewen. Sy het die geld in 'n vaste deposito rekening vir twee jaar belê teen 'n rentekoers van 14% vir jaar. Teen saamgestelde jaarlikse rente sal die uitkeerwaarde van haar belegging ... wees.

- A R46 270,73
- B R85 000,00
- C R64 980,00
- D R35 000,00

- 1.1.6 Die storting van giftige afval in riviëre, damme en die see is 'n goeie voorbeeld van 'n ... kwessie.
- A storting-
 - B inklusiwiteit-
 - C politiese
 - D omgewing-
- 1.1.7 Hierdie funksie skep 'n gunstige beeld vir die besigheid.
- A Openbare verhoudings
 - B Menslike hulpbronne
 - C Risiko bestuur
 - D Algemene bestuur
- 1.1.8 Hierdie wetgewing verseker dat gekwalifiseerde persone uit agtergeblewe groepe gelyke regte in die werkplek geniet.
- A KABW
 - B Werkloosheidsversekeringswet
 - C Regstellende Aksie
 - D SETA
- 1.1.9 Hierdie ondernemingsvorm kan aandele op die Johannesburgse Sekuriteitsbeurs verhandel.
- A Private maatskappy
 - B Publieke maatskappy
 - C Vennootskap
 - D Beslote Korporasie
- 1.1.10 Teyisi koop 1 000 aandele teen R5 elk. Die opbrengs wat hy van hierdie belegging verdien is in die vorm van ...
- A rente.
 - B dividende.
 - C premies.
 - D effekte trust.
- (10 x 2) (20)

- 1.2 Verskaf EEN woord/term vir elk van die volgende beskrywings. Skryf net die woord/term langs die vraagnommer (1.2.1–1.2.5) in die antwoordeboek neer, byvoorbeeld 1.2.6 Handves van Menseregte

Kreatiwiteit; Handves van menseregte; SABS; teenprestasie; regstellende aksie; opwaartse beweging; inklusiwiteit; kwaliteitbeheer; posbeskrywing

1.2.1 Aanvaarding van betaling in ruil vir die skepping van 'n nuwe spesifieke besigheidsidee

1.2.2 Verseker diversiteit in die werkplek

1.2.3 ... in aandeelpryse kan plaasvind as gevolg van 'n ekonomiese regstelling in die finansiële mark

1.2.4 Die oordrag van regte van 'n polis aan 'n ander persoon

1.2.5 Vind oplossings vir komplekse probleme (5 x 2) (10)

- 1.3 Kies 'n term in KOLOM B om by 'n beskrywing in KOLOM A te pas. Skryf slegs die letter (A–H) langs die vraagnommer (1.3.1–1.3.5) op die antwoordblad neer, byvoorbeeld 1.3.6 G.

KOLOM A		KOLOM B	
1.3.1	Produsente vra met opset 'n lae prys om sodoende bekendstelling vir hul produk in die mark te verkry	A	Delphi-tegniek
1.3.2	Wanneer bestuur besef dat die sluiting van die besigheid onvermydelik is en al die bates van die besigheid word verkoop	B	Awery-klausule of die beginsel van awery
1.3.3	Hierdie is 'n manier om die opinies van deskundiges te verkry sonder om hulle bymekaar te bring	C	SAID
1.3.4	Leerderskap maak voorsiening vir gestruktureerde, formele leerlingskap en om terselfdertyd werkondervinding op te doen	D	Likwidasie
1.3.5	Die volle waarde van die eis sal nie uitbetaal word as die goedere onderverseker is nie	E	Premie
		F	Markpenetrasie
		G	Innovasie
		H	SETA

(5 x 2) (10)

AFDELING B**VRAAG 2 (VERPLIGTEND)****FOTO-ONTWIKKELINGSWINKELS**

Met die koms van digitale kameras, hoë gehalte tuisdrukwerk en 'n uitruil van digitale foto's wat 'n kulturele norm geword het, het dit uit die mode geraak om die rolletjie film na die plaaslike fotowinkel te neem vir ontwikkeling. Maatskappye soos KODAK en Fuji kom met nuwe idees vorendag om klante te behou soos aanlyndienste en raakskermstasies in winkels waar klante hulle eie CD-albums kan aflaai en skep.

- 2.1 2.1.1 Watter makro-omgewing element affekteer foto-ontwikkelingswinkels? (2)
- 2.1.2 Bespreek die effek wat dit op foto-ontwikkelingswinkels het. (4)
- 2.1.3 Noem TWEE maniere hoe besigheid die uitdagings in hierdie omgewing kan oorbrug. (4)
- 2.2 Lys VIER faktore wat in ag geneem moet word voordat 'n loopbaanrigting gekies word. (8)
- 2.3 Moet 'n besigheid spanwerk in die werkplek oorweeg? Motiveer jou antwoord. (2 + (3 x 2) (8)
- 2.4 Lees die gevallestudie hieronder en beantwoord die vrae wat hierop volg.

DOSINI BRICK-AND-CRUSH STONE

Nonie Mbobo werk vir Dosini Bricks-and-Crush Stones verskaffers, 'n besigheid wat stene vervaardig en fyngemaakte klippe aan kliënte in en rondom Mount Fletcher verskaf.

Werknemers werk 11 ure per dag, van Maandag tot Saterdag, publieke vakansiedae ingesluit. Die algemene bestuurder sien of praat weinig met sy werknemers of luister ook nie na hul griewe nie. Die werknemers van die maatskappy word nie toegelaat om by vakbonde aan te sluit nie. (Wanneer werknemers afdeling in die gesig staar kan hulle nie beswaar aanteken nie.) Die moraal van die werknemers is baie laag en hulle wys tekens van stres. Die werkplek is baie stowwerig en die werknemers dra nie gesigsmaskers nie.

- 2.4.1 Identifiseer die oorsake van stres op die werkers van Dosini Brick-and-Crush Stone verskaffers. (10)
- 2.4.2 Verduidelik VYF maniere hoe die bestuur van Dosini Brick-and-Crush Stone die stresvlak van hul werkers kan verminder. (15)
- 2.5 Beskryf enige DRIE redes/aspekte wat tot konflik in die werkplek kan lei. (9)

VRAAG 3

3.1 'n Ekonomiese beskryf die Johannesburgse Sekuriteitebeurs as die “hartklop” van Suid-Afrika se ekonomie. (2)

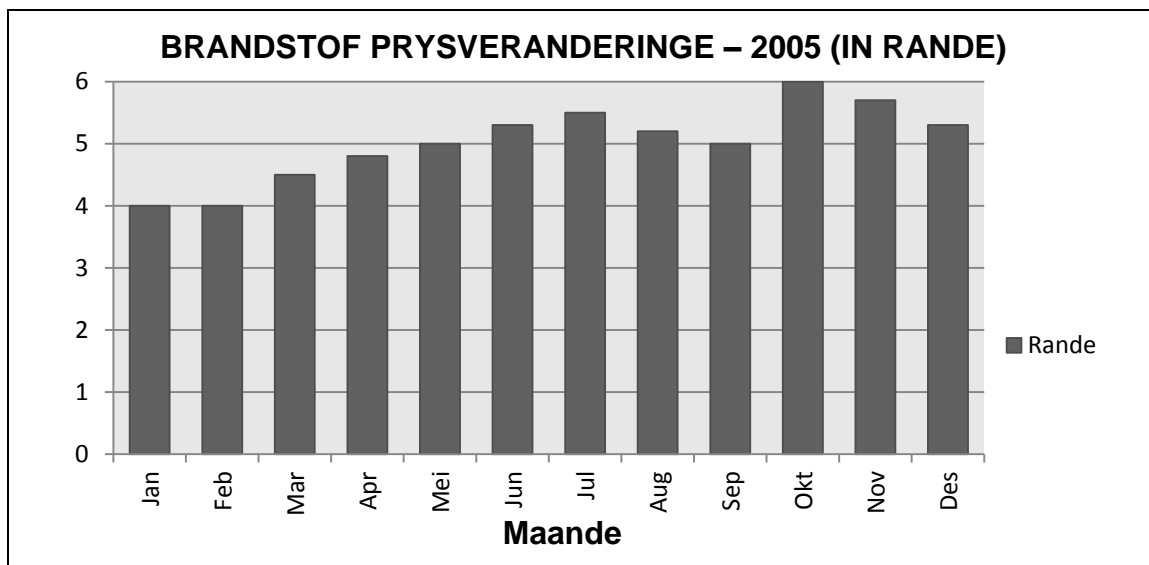
3.1.1 Lys enige VYF funksies van die Johannesburgse Sekuriteitebeurs (JAB). (10)

3.1.2 Veronderstel dat jy R200,00 sakgeld per maand ontvang en jy wil die meeste daarvan op die JAB belê.

Stel DRIE maniere voor hoe hierdie belegging gedoen kan word. (6)

3.2 Bestudeer die diagram hieronder en beantwoord die vrae wat daarop volg.

**RENTEKOERS EN RU-OLIE PRYSSTYGING
TERWYL DIE RAND VERSWAK**

3.2.1 Identifiseer die maand waarin die petrolprys die hoogste was. (2)

3.2.2 Hoeveel keer het die petrolprys in 2005 verander? (2)

3.2.3 Noem TWEE faktore wat bygedra het tot die verhoging in brandstofpryse. (4)

3.2.4 Wys DRIE maniere uit hoe die prys van brandstofpryse 'n invloed op 'n besigheid kan het. (3)

3.3 Evalueer die belangrikheid van VYF funksies wat deur die bemarkings-departement van 'n besigheid soos Siza Hardware uitgevoer kan word, om verkope te verhoog. (10)

- 3.4 Beskryf hoe die verdeling van winste in die volgende scenario's die sukses van die besigheid kan affekteer.
3.4.1 eenmansaak	(2 x 2)	(4)
3.4.2 beslote korporasie	(2 x 2)	(4)
3.4.3 publieke maatskappy	(2 x 2)	(4)
- 3.5 Benoem enige VIER funksies van 'n vakbond. (8)
- [60]**

VRAAG 4

- 4.1 Evalueer die uittree-annuïteit (UA) as 'n beleggingsgeleentheid. (5 x 2) (10)
- 4.2 Omskryf enige SES stappe wat 'n bestuur moet volg om probleme in die werkplek op te los. (12)
- 4.3 Lees die gevallestudie en beantwoord die vrae wat daarop volg.

Mnr. en mev. Parela het onlangs getrou en hulle beplan om 'n huis in Area Sea te koop deur 'n lening by ABSA Bank te bekom.

- Sal jy mnr. en mev. Parela aanraai om 'n spesifieke versekering vir hul verband uit te neem? Gee redes vir jou advies. (2 + (3 x 2) (8)
- 4.4 Bespreek hoe die pryse van goedere in plattelandse gebiede en seksuele teistering 'n uitdaging kan wees vir etiese en professionele gedrag en maak aanbevelings hoe hierdie onetiese gedrag deur besighede aangespreek kan word. (12)
- 4.5 Verduidelik die stappe wat gevolg moet word wanneer 'n griewe-prosedure hanteer word.
- 4.6 Kwaliteitbeheer sluit die beheer van die materiaal, werkmanskap en masjinerie wat in die produksieproses gebruik word in.
- Lys enige VIER voordele van kwaliteitbeheer. (8)
- [60]**

TOTAAL AFDELING B: 180

AFDELING C

Beantwoord enige TWEE vrae uit hierdie afdeling.

Nota: Skryf net die vraagnommer neer. Die antwoord van elke vraag moet op 'n nuwe bladsy begin, byvoorbeeld VRAAG 5 op 'n nuwe bladsy en VRAAG 6 op 'n nuwe bladsy.

VRAAG 5

Die Nasionale Kredietwet was in plek geplaas oor die manier hoe verbruikers krediet gebruik het. Gebaseer op hierdie verbetering kom verandering gepaard en een van die belangrike veranderinge is dat ons die belangrikheid of bepaling van of ons wel KREDIET KAN BEKOSTIG moet besef.

Bespreek die doel, voordele en nadele van die Nasionale Kredietwet, 2005 (Wet 34 van 2005) (NKW) vir beide besighede en verbruikers.

Verduidelik die Nasionale Kredietwet, 2005 (Wet 34 van 2005) (NKA) in terme van verbruikersregte en dui aan wat gedoen kan word wanneer 'n verbruiker se aansoek afgekeur word.

[40]**VRAAG 6**

Wonga Teyisi en haar drie vriende bestuur 'n suksesvolle restaurant in Oos-Londen. Hulle het hul groeiende besigheid amptelik gemaak deur 'n vennootskap te vorm.

Bespreek breedvoerig hoe die volgende faktore 'n impak op die sukses of mislukking van hul vennootskap as 'n vorm se eienaarskap naamlik bestuur, kapitaal, wetgewing en inkomstebelasting sal hê. Dink jy 'n beslote korporasie is 'n meer toepasliker vorm van eienaarskap vir Wonga Teyisi en haar vriende? Motiveer jou antwoord.

[40]**VRAAG 7**

Werkgewers is nie bevoeg om die doel van die besigheid na te streef en te bereik as hulle voel die bestuur nie hul ondersteuning en welstand nastreef nie.

Evalueer die bogenoemde stelling en bespreek ten volle hoe jy, as 'n werkgewer, 'n bydrae lewer tot die voordeel van die welstand van die werknemers. Gebruik voorbeelde om jou antwoord te illustreer.

[40]

VRAAG 8

Jy is die menslike hulpbronbestuurder van S.A. Brouery Bpk. in Mthatha. Jou produksie-bestuurder het onlangs bedank.

Bespreek breedvoerig jou werwing, seleksie, plasing en induksie/inlywing programme vir die nuwe produksiebestuurder. In oorleg met die huidige wetgewing, verduidelik kortliks DRIE sake wat in ag geneem moet word wanneer die pos gevul word.

[40]

TOTAAL AFDELING C: 80
GROOTTOTAAL: 300

BESIGHEIDSTUDIES: GRAAD 12 – SEPTEMBER 2013**AFDELING A: ANTWOORDBLAD****NAAM en VAN** _____**1.1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE**

1.1.1	A	B	C	D
1.1.2	A	B	C	D
1.1.3	A	B	C	D
1.1.4	A	B	C	D
1.1.5	A	B	C	D
1.1.6	A	B	C	D
1.1.7	A	B	C	D
1.1.8	A	B	C	D
1.1.9	A	B	C	D
1.1.10	A	B	C	D

(10 x 2)

(20)

1.2 PAS-ITEMS

1.2.1	
1.2.2	
1.2.3	
1.2.4	
1.2.5	

(5 x 2)

(10)

1.3 KIES DIE KORREKTE ANTWOORD

1.3.1 _____

1.3.2 _____

1.3.3 _____

1.3.4 _____

1.3.5 _____

(5 x 2)

(10)